

Març 2024

Dani Medina Orland

Director de l'Escola Municipal de Música
de Torelló

Escoles municipals de música en territoris amb baixa densitat de població. Educació musical i ruralitats

Diputació
Barcelona

Àrea d'Educació

ÍNDIX

La Ramoneta obre la persiana	3
Ruralitats	4
El pot petit aviat és ple	6
La Ramoneta fa música	7
Pedagogies de grup	8
Alguna pregunta més	11

01

La Ramoneta obre la persiana

Es diu que els municipis petits són espais privilegiats per a la proximitat i les relacions. Als pobles tot se sap: les notícies, els rumors i les novetats de la vida dels habitants corren com la pólvora. Però aquesta mena de control social als pobles es dona en dos sentits: el de la vigilància i el de la cura. Si a les nou del matí la Ramoneta encara no ha obert la persiana del menjador de casa, immediatament s'activa el protocol informal de cures entre el grup d'amigues de ceràmica, que en qüestió de minuts poden saber si es troba bé o li ha passat alguna cosa.

A pobles és molt habitual anar a l'ajuntament per parlar amb l'alcalde o l'alcaldesa sense cita ni tramitació electrònica prèvia. L'accés i la força que té la ciutadania sobre l'administració pública poden canviar el rumb polític d'un consistori només amb una AFA enfadada o amb els rumors que corren entre la clientela del bar de la plaça.

En municipis amb poca població és molt comú aprofitar la cua del pa per demanar com estan les obres de la llar d'infants a la Regidora d'Urbanisme. Bé, d'urbanisme, serveis municipals, patrimoni, habitatge i, ara també, emergència climàtica i transició energètica. Perquè, entre set o nou regidors, els trossets de pastís que toquen per persona són més. I sembla que l'Administració pública cada vegada fa rebosteria amb més i més capes, més i més cobertures i més i més farcits.

Dels actuals 947 municipis que conformen Catalunya, 657 (el 69%) no superen els 3.000 habitants. Aquests tipus de municipis, anomenats pobles petits en alguns textos, ocupen més de dos terços del territori.¹

A la demarcació de Barcelona, durant els darrers vint anys el fenomen del despoblament ha provocat que el nombre

¹ Font: Institut Cartogràfic de Catalunya; Idescat. Padró municipal d'habitants. 2021.

de pobles petits augmentés considerablement. Avui dia, gairebé la meitat dels 150 municipis de la província (el 48%) tenen menys de 3.000 habitants. I d'aquests, només 7 tenen una escola de música municipal. Així i tot, 23 més disposen de serveis d'educació musical i artística a través de convenis de col·laboració amb altres municipis o gràcies a fórmules de cooperació o associació interadministrativa.

Què fa genuïnes les escoles de música rurals? Quin és el perfil d'usuari de les escoles de música de municipis petits? Quina resposta donen les ofertes educatives per afrontar l'èxode rural o l'envelliment de població? Quines possibilitats tenen les administracions públiques de municipis petits per innovar en el disseny i la implementació dels seus serveis públics? Fins a quin punt són massa petits per promoure iniciatives innovadores en l'àmbit de l'educació artística? Es pot aprofitar la posició de proximitat amb la ciutadania per formular projectes d'impacte i transformació social sense reproduir models urbans? Realment existeix un model de servei públic rural?

Si bé la dicotomia rural-urbà la sosté el mateix DIEC, que defineix el poble com allò que no és (ciutat o vila), les formes de vida capitalistes han desdibuixat les antigues polaritats entre poble i ciutat, rural i urbà. Avui en dia ens trobem davant d'un continuïum urbà-rural que, com veurem, dificulta l'encàrrec d'escriure sobre les escoles de música amb baixa densitat de població, pel fet que aquest indicador no és l'únic que defineix la realitat fora de les ciutats.

Quan pensem en el medi rural solem evocar una sèrie d'imatges estereotipades que sovint no coincideixen amb la realitat. Gent més tancada i conservadora, ignorància en vers les qüestions contemporànies, connexió amb la natura, silenci, pocs cotxes i aire fresc. Però als pobles també hi ha persones al·lèrgiques al pol·len, es consumeixen cereals provinents de França, Ucraïna i Bulgària, s'utilitzen fertilitzants químics i hi ha cotxes. I, de fet, molts. Comptant adults i menors d'edat, dos de cada tres habitants de les comarques centrals té cotxe.²

Deixant a banda els clixés prefixats, el cert és que als entorns allunyats de centres econòmics encara hi ha feina pendent, sobretot per fer front als desequilibris demogràfics rurals i per superar el dèficit de serveis i infraestructures. L'Associació d'Iniciatives Rurals de Catalunya (ARCA) adverteix que cada any hi ha més

² Font: Idescat, a partir de les dades de la DGT del Ministeri d'Interior. Parc de vehicles per tipus. 2021.

municipis catalans que no conserven escola per manca d'alumnat, i a molts d'altres, infants i joves han de traslladar-se a centres comarcals per fer-hi la secundària, o més lluny encara per cursar estudis terciaris.

A l'hora de fer una mirada als comportaments, dificultats i reptes que afronten les escoles municipals de música als municipis rurals, ens trobem amb un primer problema, que és delimitar exactament l'espectre i la metodologia d'anàlisi. Els estudis a partir de la recollida de dades amb caràcter massiu sovint assumeixen certs pressupòsits de qualitat sobre indicadors de quantitat i volum. Pensem, per exemple, en l'oferta instrumental. Per què oferir més especialitats instrumentals hauria de ser un indicador de qualitat quan, segons dades d'aquest panel, només 2 de cada 10 docents està contractat a jornada sencera? A quin preu estem oferint fins a 18 instruments diferents en pobles de menys de 10.000 habitants?

02

Ruralitats

El concepte de ruralitat i la seva traducció al territori ha variat al llarg dels temps i s'ha definit a cada país a partir de diferents criteris, naturaleses del territori i interessos administratius i polítics. A Dinamarca, per exemple, la definició de l'espai rural respon a la vocació agrícola del territori. A Àustria, als municipis de menys de 5.000 habitants, i a Portugal, als de menys de 10.000. A Holanda, en canvi, el grau d'urbanització del país permet prescindir de la categoria «rural».³

Espanya té una definició estadística variable de la ruralitat, que en els censos i padrons de població s'identifica amb els municipis amb menys de 10.000 habitants segons l'Institut Nacional d'Estadística (INE), mentre que en programes de desenvolupament sostenible del medi rural, influïts per directrius europees, els situa a municipis amb una població inferior als 5.000 habitants.

3 Aldomà, I. (2009). *Atles de la nova ruralitat*, Fundació del Món Rural.

A Catalunya, l'Observatori del Món Rural, d'acord amb la classificació de les «comunitats rurals» que fa l'Organització per a la Cooperació i el Desenvolupament Econòmic (OCDE), defineix com a rurals els municipis amb una densitat de població inferior als 150 habitants per quilòmetre quadrat, o aquells que amb una densitat superior tenen menys de 5.000 habitants. En termes de desenvolupament econòmic, no obstant això, les classificacions entre poble i ciutat, urbà i rural comporten fronteres que desemboquen en exclusions a l'hora d'aplicar polítiques públiques i, per tant, l'accés de recursos.

El 2003 l'empresa Àmbit Rural SL, per encàrrec de l'Àrea de Medi Ambient de la Diputació de Barcelona, va fer una proposta de categorització de la ruralitat dels municipis de la demarcació definint quatre categories de municipis segons criteris de densitat i quantitat de població dels municipis, classificant-los en rurals, rural-urbans, paraurbans i urbans.⁴

En funció d'aquesta taxonomia, a la categoria de municipis rurals hi hauria municipis amb densitats de població inferiors a 150 hab/km² i amb menys de 2.500 habitants. A la categoria rural-urbans trobaríem municipis amb densitats de població també inferiors a 150 hab/km² i amb menys de 5.000 habitants. Els municipis urbans serien aquells amb densitats de població superiors a 150 hab/km² i amb més de 5.000 habitants, i els paraurbans, la resta.

Segons aquest criteri i també el de l'Observatori del Món Rural, municipis com Roda de Ter, Taradell o Centelles, amb una forta identitat social rural i on la majoria de la població es trasllada fora del domicili per treballar o accedir a l'oferta cultural i de lleure, formarien part de la categoria de municipis urbans. Vist així, costa d'imaginar el poeta del poble Miquel Martí i Pol com el poeta de la urbs. El cas de Roda de Ter, però també el de Navarcles o Sant Hipòlit de Voltregà, són exemples de pobles amb termes municipals molt petits on es concentra bona part de població, fet que fa que la densitat de població sigui molt alta en comparació amb els municipis veïns.

Els criteris quantitius com ara la magnitud i densitat poblacional, i fins i tpt els qualitius (indicadors socioeconòmics), estan fortament afectats per la

4 Vilarasau, B. (2016). *Desenvolupament rural a la demarcació de Barcelona. Una eina estratègica per al desenvolupament local dels petits municipis*, Diputació de Barcelona.

globalització, que tendeix a uniformar i homogeneïtzar les formes de vida, i genera biaixos que no tenen en compte la realitat humana, històrica i geogràfica del territori. La població rural ja no viu confinada al nucli o municipi de residència i la mobilitat de la població obliga a tenir en compte dinàmiques socials i econòmiques més generals i d'escala supramunicipals. A més, un municipi no sempre coincideix amb un nucli poblat, ja que molts tenen més d'un nucli, urbanització o colònia habitada, cada una amb una situació sociodemogràfica particular.

Ens trobem, per tant, davant d'un concepte complex i ambigu que no té determinacions legals ni aproximacions tècniques específiques que permetin una delimitació clara de la ruralitat.

No és el mateix fer música vivint a un poble dins de l'Àrea Metropolitana de Barcelona, que en una casa al nucli antic de Sant Feliu Sasserra, en una torre aïllada d'Argentona o en una masia de Sant Martí Sescorts de l'Esquirol. El món rural no és una realitat fixa i els models d'escola de música, diguem-ne rurals, de moment, no són uniformes, ja que variables com els fluxos poblacionals per anar a treballar o per accedir a serveis sanitaris o equipaments educatius i culturals, sumats a les diferències

en la fesomia del territori i la quantitat i qualitat de la xarxa viària, marquen la idiosincràsia i el caràcter social i cultural de cada una de les ruralitats. Per això parlem de ruralitats en plural, com una identitat multiforme, polièdrica i fluïda.

Aquest panel presenta els resultats obtinguts de l'enquesta que recull dades generals de les escoles municipals de música de la província de Barcelona del curs 2020-2021, exceptuant el municipi de Barcelona.

La província de Barcelona, amb 5,7 milions d'habitants, compta amb 311 municipis, 98 dels quals tenen una escola municipal de música de la seva titularitat i 42 que formen part d'un ens supramunicipal o bé tenen un conveni de col·laboració signat amb un altre ajuntament amb escola municipal de música. En total, estem parlant de 140 municipis que ofereixen als seus habitants accés a l'educació musical i artística.

Aquesta xifra, gens envejable comparada amb altres demarcacions, demostra una forta tradició d'escoles de música en comarques de fora de l'Àrea Metropolitana de Barcelona com el Maresme, l'Alt Penedès, el Bages o Osona:

COMARCA	NOMBRE DE MUNICIPIIS	MUNICIPIIS AMB SERVEIS D'EMM	% DE MUNICIPIIS AMB SERVEI D'EMM
Moianès	10	1	10%
Berguedà	30	3	10%
Anoia	33	4	12%
Osona	47	15	32%
Garraf	6	2	33%
Maresme	30	13	43%
Vallès Oriental	39	18	46%
Bages	30	14	47%
Baix Llobregat	30	17	57%
Vallès Occidental	23	16	70%
Alt Penedès	27	23	85%
Barcelonès	5	5	100%

Elaboració pròpia a partir de les dades aportades pel panel i consulta a l'Institut Català d'Estadística i el portal d'estadística del DEGC, 2021.

Sense comptar la ciutat de Barcelona, dels quatre milions d'habitants empadronats a municipis de la província, més de 3.290.000 tenen en el seu entorn immediat una escola de música. La distribució de les escoles de música al territori, no obstant això, és desigual i poc equitativa, sobretot a mesura que el gruix de població disminueix.

03

El pot petit aviat és ple

Una de les grans característiques de les escoles de música de poble és que, en proporció, arriben a moltes més persones que als entorn urbans. Ja sigui per raons de proximitat i accessibilitat o bé perquè les ofertes fora escola es redueixen molt a mesura que ens allunyem de centres econòmics, el percentatge de població escolaritzada a escoles de música de municipis de menys de 10.000 habitants pot arribar fins al 5%.

De la mostra total de 102 escoles de música del panel, 11 tenen entre un 3% i un 5% de població empadronada que forma part de programes de llarga durada. D'aquestes 11 escoles, només una supera els 10.000 habitants.

La mitjana de població matriculada a escoles de música de municipis de menys de 10.000 habitants és de 2,29%, amb pics, com hem vist, de fins al 5% població, mentre que la resta se situa a l'1,12%.

Els dos nets de la Ramoneta van a l'escola de música des de ben petits i ara que es poden quedar sols al vespre, des del curs passat, també hi van la filla i el gendre, que s'han apuntat a cant i guitarra per desconnectar quan pleguen de la feina. I és que moltes escoles de música tenen fins a tres i quatre membres de la mateixa unitat familiar matriculats a l'escola de música.

Un dels indicadors clau per definir les ruralitats és la densitat de població. La densitat de població depèn de contingències històriques que han dibuixat els límits municipals, a banda de diferents formes de comptar els habitants que ha inventat aquesta disciplina que ens reuneix aquí: l'estadística. Les persones viuen allà on hi desenvolupen l'activitat del dia a dia i és en àrees urbanitzades on trobem més habitatge i serveis col·lectius. Aquestes àrees, a la província de Barcelona, que és on es concentra la majoria de la població, representen només un 14% de la superfície total de la demarcació, mentre que la resta correspon a superfície forestal (65%), conreu (18%) i altres tipus de terrenys (5%).⁵ Des del punt de vista de la fesomia del territori, la població es concentra a l'Àrea Metropolitana de Barcelona, el Vallès, la costa del Garraf i Maresme i la conca del Llobregat. Cal diferenciar, però, les àrees amb poblament concentrat en nuclis de població i el poblament disseminat en masies, torres o cases de camp.

Aquest és l'exemple de termes municipals com ara Vacarisses, que compta amb 15 urbanitzacions i un nucli urbà que concentra l'activitat econòmica i la majoria dels serveis, incloent-hi l'escola de música. O Sallent, amb nuclis de població com Cabrianes, on els habitants tenen igual de lluny l'escola de música i els serveis del poble o els del poble veí, Artés. Casos també com els de l'Esquirol, Santa Maria d'Oló o Gurb, on la població viu disseminada en petits nuclis de població i masies aïllades, són característics també a comarques com el Berguedà, on només tres de vuit municipis tenen servei d'escola de música.

En aquests casos, tirar endavant i mantenir una orquestra simfònica o una big band en municipis amb població tan disseminada pot dependre d'un dels nets de la Ramoneta i el seu millor amic, que el curs que ve faran un cicle formatiu de tardes a la ciutat més propera.

La fórmula del poblament disseminat és minoritària a Catalunya, però, com hem vist, important a les comarques de la Catalunya Central i també del Penedès. És important tenir en compte que el pes demogràfic als nuclis urbans facilita l'accés als serveis, la gestió i el dinamisme del municipi.

⁵ Idescat. Usos del sòl. Comarques i Aran, àmbits i províncies, 2021.

La Ramoneta fa música

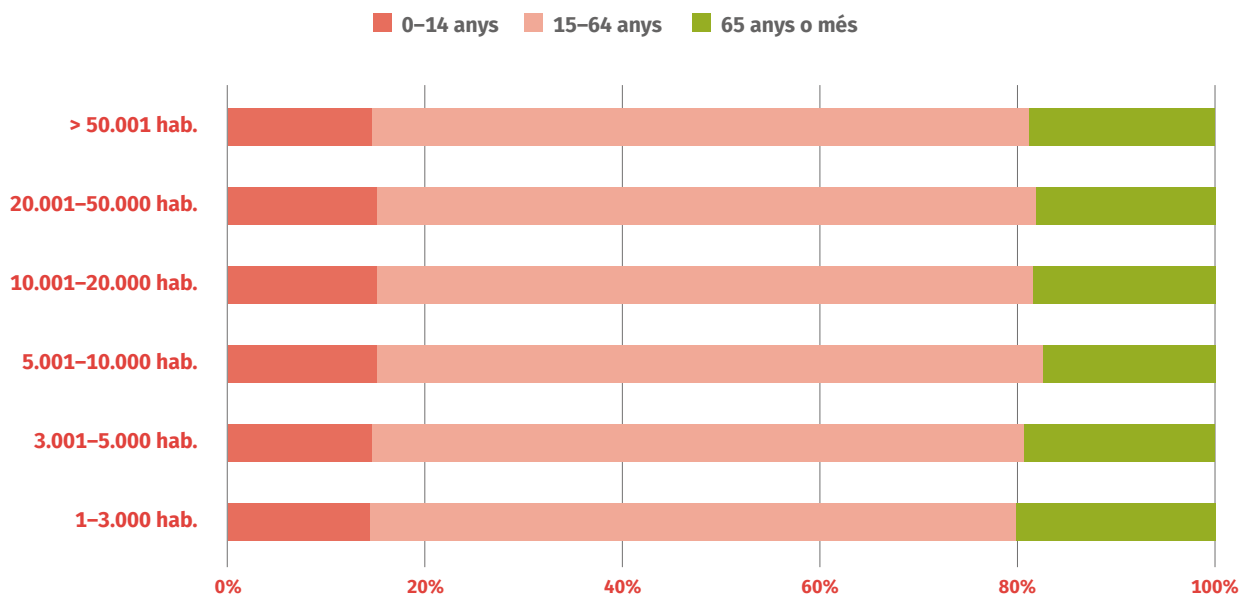
L'envelliment de població continua sent una característica que identifica clarament les comarques rurals castigades per l'emigració jove. Tot i que aquest fenomen afecta tot Catalunya i en especial les comarques de Ponent, en algunes zones rurals perifèriques de la demarcació de

Barcelona com el Bages, l'Alt Penedès i Osona, aquest índex és més alt.⁶ Aquesta circumstància es pot relacionar amb una major esperança de vida a les comarques interiors, però en tot cas l'augment de la mitjana d'edat a municipis petits subratlla les dificultats d'atenció a la gent gran, per problemes de dependència, soledat o dificultat de satisfer les necessitats bàsiques i trobar l'atenció que es mereix.

Quan pensem en projectes comunitaris ens ve al cap una banda o una orquestra a una escola de primària o un grup de música en família a la llar d'infants. Però en contextos on els grans desatesos són els avis i les àvies d'aquests infants és important obrir mirades i traslladar el focus cap a altres usuaris potencials.

Només 3 de les 102 escoles enquestades arriba al 6% d'alumnat de més de 65 anys matriculat. A escala municipal, però, a mesura que els municipis tenen menys població aquest grup significa el 20% de la població total:

PERCENTATGE SOBRE EL TOTAL DE POBLACIÓ DE CADA GRUP DE MUNICIPIS

Elaboració pròpia a partir de dades del 2022 de l'Institut Català d'Estadística.

⁶ Aldomà, I. (2022). *Atlas del món rural. Despoblament o revitalització?*, Fundació del Món Rural.

És evident que les escoles de música hem de centrar els nostres esforços a oferir accés a l'educació musical i artística en edat d'escolarització, i així ho promou la ínfima subvenció del DEGC. Però davant d'aquesta xifra com a serveis públics tenim el deure d'atendre les necessitats d'altres franges de població, i la música com a fenomen social i comunitari que és pot ser una antídoto ideal per combatre la soledat i l'aïllament de la vellesa.

La distribució de la població estrangera pel territori també és un factor que cal tenir en compte si volem analitzar el comportament i les polítiques d'atenció a la diversitat dels serveis educatius en àmbits rurals, ja que segons l'Atlas de la ruralitat publicat el 2022,⁷ més del 25 % de l'alumnat d'origen estranger en l'ensenyament primari se situa en comarques com Osona i Barcelona, seguides pel Bages, el Berguedà i l'Alt Penedès. La immigració arriba a les grans ciutats, però també a les aules rurals.

L'envelliment i la manca de relleu generacional creen unes inèrcies que poden arribar a ser determinants en poblacions petites. I la immigració des de les ciutats o des d'altres països pot fomentar la dinamització econòmica i cultural i el rejuveniment d'aquests territoris. En aquest sentit, però, algunes de les escoles enquestades manifesten dificultats per arribar a persones amb bagatge migratori.

Potser és hora de superar el vell terme de la «integració social» i les seves connotacions evangelitzadores d'assimilació, adaptació i inserció per pensar altres polítiques educatives que posin al centre la diferència, no per corregir-la, negar-la o disfressar-la, sinó per reconèixer-la, comprendre-la i facilitar la convivència en un món més democràtic. Aquest canvi de mirada ha d'incloure també una visió de classe. I és que només 7 municipis de fora de l'Àrea Metropolitana de Barcelona apliquen sistemes de tarifació social. I d'aquests, només 2 pertanyen a municipis petits d'entre 1 i 5.000 habitants.

No és el mateix desenvolupar polítiques per promoure l'admissió de més alumnat provinent d'un mateix sector social, amb descomptes per a famílies nombroses o monoparentals, o alumnat amb germans, que determinar el preu dels programes que oferim en funció del nivell d'ingressos i del nombre de membres a la unitat familiar. Sense sistemes tarifaris que tinguin en compte la realitat econòmica dels ciutadans no és possible treballar per aconseguir l'equitat i la igualtat d'oportunitats reals en l'accés als serveis públics.

7 Ídem.

05

Pedagogies de grup

El nou alcalde del poble de la Ramoneta es pregunta en quin punt es troba l'escola de música i si hi hauria opcions d'optimitzar-ne el cost, potser, externalitzant-ne la gestió. De moment ho ha pensat només per dintre. Sap que el projecte té molt d'èxit; és una escola reconeguda al poble, sobretot ara que ha començat un nou projecte amb els joves de l'aula d'acollida de l'institut i un altre amb gent gran amb l'equip d'atenció primària. Però l'escola se li menja gran part del pressupost al capítol 1, que podria fer servir per contractar un altre tècnic d'administració general i, de passada, posar els sous de la resta de personal al dia.

La satisfacció dels serveis és una condició clau per a la preservació de la població i el desenvolupament econòmic. Però molt sovint les característiques pròpies del poblament en territoris rurals, amb nuclis de població petits, urbanitzacions disseminades i masies aïllades, no faciliten la implantació dels serveis, tant de caràcter públic com privat.

L'Associació d'Iniciatives Rurals de Catalunya constata el fet que molts municipis es troben sense la massa crítica suficient per fer factible el manteniment o el nou establiment de serveis com ara una escola, un consultori mèdic, una farmàcia, un bar, alguna botiga i un mínim d'equipaments públics per a la realització d'activitats esportives i culturals, ja que difícilment tenen la capacitat de revertir la seva dinàmica socioeconòmica.

Per mantenir els habitants i atreure'n de nous cal cercar fórmules per satisfer aquests serveis a través de fórmules de cooperació o associació interadministrativa.

La comarca és la referència geogràfica i administrativa bàsica de molts municipis petits, ja que en molts dels casos facilita tenir tècnics compartits entre ajuntaments i consells comarcals. Per una banda, els consells comarcals (CC) gestionen serveis cedits per la Generalitat de

Catalunya, i de l'altra, ofereixen suport en alguns serveis que els ajuntaments no poden gestionar directament. La majoria de municipis petits aprofiten aquests tipus de relacions per poder tenir tècnics de cultura, joventut, serveis socials o, fins i tot, secretaris-interventors. Així, els CC presten serveis d'àmbit comarcal o supramunicipal a la ciutadania i als ajuntaments i municipis que per les seves característiques no poden disposar-ne. També poden coordinar serveis municipals entre si i organitzar-ne de nous que no estiguin coberts pels governs locals.

Gràcies a fórmules de gestió mancomunades o supramunicipals com els CC o els consorcis, micropobles de menys de 500 habitants, com Sobremunt, Sant Agustí de Lluçanès o Santa Fe del Penedès, tenen dins l'oferta educativa pública servei d'educació musical. D'altres, amb baixa densitat i magnitud de població, ho fan a través de convenis de col·laboració entre ajuntaments, on un d'ells, com a titular, es fa càrrec de traslladar l'oferta educativa i personal a un altre municipi, que funciona com a aula associada, a canvi de compartir les despeses de funcionament. És el cas de Gironella, l'Esquirol, Folgueroles o Sant Fruitós del Bages.

Ara que ens hem après el nou decret, caldrà veure quina continuïtat ha de tenir aquesta fórmula, ja que amb la derogació de l'anterior desapareix la disposició addicional segona, que permetia que en zones rurals o suburbanes poguessin funcionar aquests tipus d'aules associades.

L'Estatut d'Autonomia estableix que la comarca és un ens local amb personalitat jurídica pròpia, formada per municipis per la gestió de competències i serveis locals. Així és com el Consell Comarcal de l'Alt Penedès va impulsar el 2006 la creació del servei d'Escola Municipal de Música de l'Alt Penedès (EMAP), per posar-la al servei del reequilibri territorial. La comarca està formada per 27 municipis dels quals 20 estan adherits a l'EMAP, que dona servei a un total de 42.199 habitants (dels 110.177 que té la comarca) repartits en poblacions d'entre 367 i 7.676 habitants.⁸

En total, l'EMAP comptava el curs 2020–2021 amb 425 alumnes de llarga durada, però atès que la recollida de dades es fa per centres i no per municipis en desconeixem la repartició per pobles i l'impacte.

8 Idescat. Padró d'habitants per població, 2021.

El mateix ens passa amb l'Escola de Música i Arts del Lluçanès (EMAL), creada el 2017 sota el paraigua del Consorci del Lluçanès, una entitat supramunicipal que engloba els 13 municipis del marc territorial del Lluçanès. El Consorci s'organitza en diferents àrees des de les quals s'impulsen projectes supramunicipals a fi d'invertir eficientment els recursos que s'obtenen i millorar els serveis als ajuntaments i a la ciutadania.

La peculiaritat de l'EMAL és que concentra gran part dels recursos en ofertes de curta durada que inclouen altres manifestacions artístiques més enllà de la música, com el teatre, el circ o la fotografia. Al contrari que la majoria d'escoles de música de la demarcació, on la xifra d'alumnat de llarga durada supera en escreix el de curta durada, a l'EMAL els usuaris de cursos i tallers gairebé dupliquen l'alumnat matriculat a programes de llarg recorregut, amb 290 i 162 usuaris respectivament. Tot això amb només vuit docents repartits en municipis d'entre 78 i 2.604 habitants.

Finalment, la Mancomunitat de la Vall del Tenes, creada el 1981 de l'associació de quatre municipis de la comarca del Vallès Oriental, és una entitat amb personalitat jurídica pròpia que té per objectiu desenvolupar serveis que, per la dimensió i les característiques dels municipis que la integren, resultarien menys viables i eficients si es gestionessin de manera independent. Actualment, la Mancomunitat compta amb cinc unitats de servei: el Servei d'Empresa i Ocupació, el Servei de Prevenció de Drogues, el Servei de Dones Juristes, el bus exprés e7, l'Escola de Persones Adultes de la Vall del Tenes i l'Escola de Música (EMVT). Tot i que els municipis als quals dona servei pertanyen a àrees urbanes i amb densitats de població més elevades i, per tant, s'escapen de l'objecte d'aquest estudi, és important conèixer la possibilitat de crear estructures d'escoles de música sota aquests tipus de paraigua. En el cas de l'EMVT, aquesta fórmula permet donar cobertura a un total de 38.750 habitants.⁹

Les mancomunitats de municipis estan formades per agrupacions voluntàries de municipis que decideixen col·laborar en l'execució de determinades competències o serveis, a diferència dels consorcis, que són formes d'associació que es creen per a la realització conjunta d'un projecte o l'execució d'una activitat específica. Els consorcis no sempre tenen personalitat jurídica pròpia, però poden ser constituïts com a persones jurídiques amb

9 Ídem.

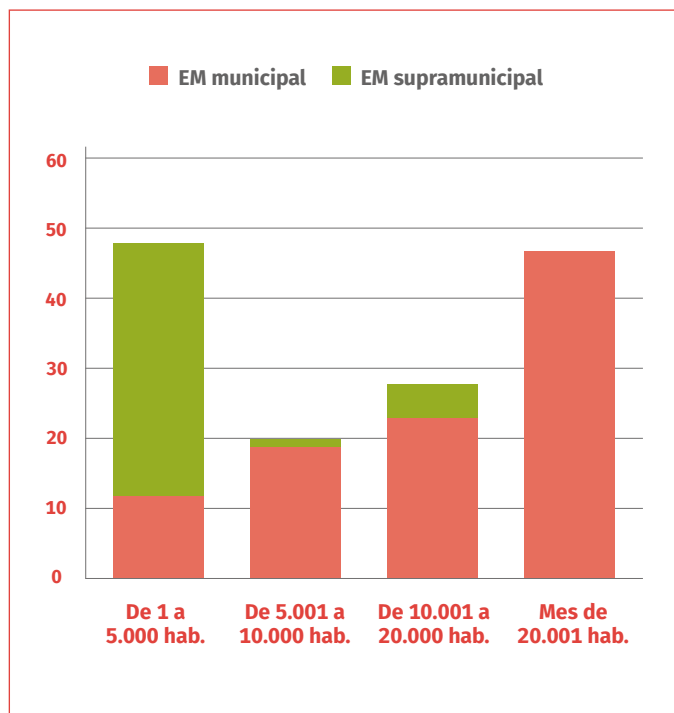
capacitat legal per actuar independentment dels seus membres. Això significa que poden tenir la capacitat de formalitzar acords, celebrar contractes, rebre finançament i exercir competències pròpies. Els consorcis, en principi, tenen una durada limitada, són més específics i estan vinculats a un projecte o activitat determinat.

En qualsevol dels casos, és important destacar que aquests tipus d'associacions (mancomunitats, consorcis o consells comarcals) permeten als municipis treballar conjuntament per assolir objectius comuns, ja sigui per millorar l'eficiència en la prestació de serveis com per compartir recursos i coneixements. D'altra banda, la gestió de serveis de manera col·lectiva implica una distribució més equitativa de les càrregues i els costos entre els municipis membres i, finalment, permet que els municipis tinguin una representació més eficaç davant d'altres entitats (públiques i privades) per defensar els seus interessos i augmentar la seva influència en la presa de decisions.

Per contra, poden generar certs maldelcaps en termes de complexitat administrativa, pèrdua de sobirania per part dels membres o desavinences degudes a desigualtats entre els seus col·laboradors. En tot cas, l'èxit dependrà de com es gestionin i es coordinin la participació i el compromís entre els municipis.

Sigui com sigui, en el cas que ens ocupa, és més que evident que la cooperació interadministrativa és la clau per poder garantir l'accés a l'educació musical i artística als pobles. A la taula següent podem comprovar com aquests tipus de fórmules ofereixen avantatges en l'accés a serveis tan especialitzats com els que treballem en aquesta publicació:

Traduït en el gràfic següent, veiem com el nombre de municipis amb serveis d'educació musical és similar entre pobles petits i ciutats, i que a mesura que els municipis creixen, el paraigua de l'associació intermunicipal perd força:

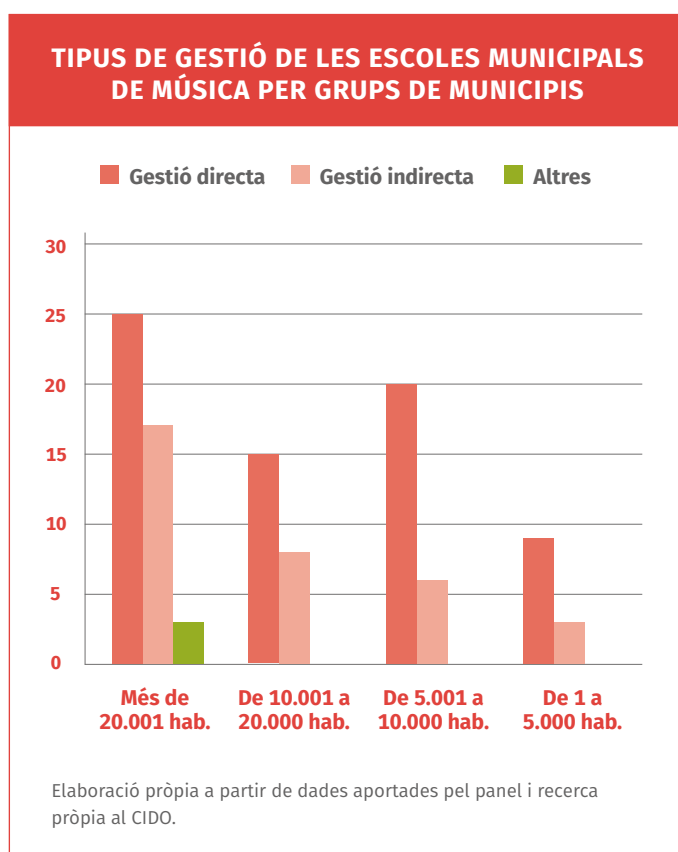
10 Aquesta xifra no significa que tots els municipis de més de 20.000 habitants tinguin escola municipal de música, sinó que té en compte municipis amb més d'una escola, com ara Barcelona, que en té 6. Un total de 7 municipis d'aquest tram (Castelldefels, Gavà, Montcada i Reixac, Sant Joan Despí, Sant Pere de Ribes, Sant Vicenç dels Horts i Vilassar de Mar) no disposen d'aquest tipus de servei.

TRAMS DE POBLACIÓ	NOMBRE DE MUNICIPIIS	MUNICIPIIS AMB EM DE TITULARITAT MUNICIPAL	MUNICIPIIS AMB EM DE TITULARITAT SUPRAMUNICIPAL
D'1 a 5.000 hab	185	12	36
De 5.001 a 10.000 hab	43	19	1
De 10.001 a 20.000 hab	36	23	5
Més de 20.001 hab	47	47 ¹⁰	0

Elaboració pròpia a partir de dades aportades pel panel i recerca pròpia a l'Idescat.

Ara que tenim un mapa més concret sobre les possibilitats que podem comentar la propera vegada que ens trobem a la regidora a la cua del pa, abans d'acabar fem una breu mirada a les diferents formes d'organitzar i proveir els servei d'escoles de música a la demarcació de Barcelona.

A partir de les dades obtingudes al panel i de la recerca al Cercador d'Informació i Documentació Oficials (CIDO), sembla que mentre que a les grans ciutats la tendència dels municipis és delegar la gestió de les escoles de música a tercers, la gestió indirecta disminueix a mesura que trobem municipis més petits:

Els municipis de fora de l'AMB amb una forta tradició de gestió directa es troben a comarques com el Bages, amb 11 de 14 escoles gestionades directament per part d'ajuntaments, i al Vallès Occidental, amb 10 de 16, mentre que Osona o el Maresme mantenen la tradició de la gestió indirecta, amb 8 i 6, respectivament.

No entrarem en el debat trivial de quina de les dues formes d'organitzar el funcionament d'una escola de música és la millor. Tant la gestió directa com la indirecta tenen avantatges i inconvenients, i poden ser aplicades segons les necessitats i les circumstàncies específiques de cada servei i de cada context. L'eficiència, la qualitat, els recursos i les preferències polítiques poden influir en la

decisió de quina modalitat de gestió s'adopta per a cada servei en particular.

Relativismes a part, és pertinent fixar-nos en la categoria «altres» de l'anterior gràfic, que inclou combinacions en què la gerència o la direcció del centre, juntament amb algunes despeses de funcionament, són directes, mentre que el personal docent i no docent són de gestió indirecta. Aquest sistema híbrid permet assegurar al titular el compliment de l'encàrrec polític i tenir un seguiment i control del projecte més acurat. A més, permet més flexibilitat i agilitat en els processos administratius, com ara la contractació de personal o la gestió de baixes i substitucions.

06

Alguna pregunta més

Aquest text té la intenció d'ajudar a pensar quins són els desafiaments, les oportunitats i els interrogants que tenim les escoles de música de poble. Més que de trobar respostes, l'avaluació dels serveis tracta d'oferir més preguntes, amb més perspectives i des de més òptiques. La primera, però, és preguntar-nos d'acord amb quins preceptes i models formulem les preguntes.

Podem analitzar i comparar els nostres projectes amb relació a l'emergència climàtica o la perspectiva de gènere? Quants alumnes venen a l'escola en cotxe, transport públic i caminant? Qui els porta a l'escola? Quants venen sols? Com estan repartits els instruments per gènere? Es fan accions per contrarestar la tria d'instruments històricament feminitzats o masculinitzats? O amb relació a l'estrès de la vida contemporània: quants dies a setmana ve l'alumnat a l'escola? A part de música, quantes activitats fora escola més fa? O amb relació a la precarietat i la falta d'estabilitat laboral dels docents: quina és la distància que han de recórrer els docents per arribar a l'escola? Quants dies a la setmana venen? A quantes escoles més treballen?

Des d'on fem la pregunta?

Diputació
Barcelona

Àrea d'Educació